

Hvorfor er bibeludlægning nødvendig?

"Men uden tro er det umuligt at behage ham; for den, som kommer til Gud, må tro, at han er til og lønner dem, som søger ham" (Hebr 11,6).

Hovedtanke

På grund af den tidsmæssige og kulturelle afstand er det nødvendigt med en saglig udlægning af de bibelske udsagn.

Introduktion

Den, der rejser til andre lande, måske ovenikøbet til andre kontinenter, burde holde sig orienteret om det pågældende lands kultur: Hvilke regler der gælder i trafikken, på restauranterne og hvordan man møder kvinder og mænd. Manglende kendskab til kulturen det pågældende sted kan have u hensigtsmæssige konsekvenser. I Bulgarien for eksempel har hovedrysten den modsatte betydning af det, vi er vant til.

Også den, der læser Bibelen, må nødvendigvis overvinde en tidsmæssig, kulturel og sproglig grøft. Ligesom der findes: "Turen går til ...", som hjælper turister med at færdes på passende vis, findes der også mennesker, der på grund af studier og erfaringer har lært at læse og forstå de skrifter, der er flere tusinde år gamle.

Hvordan håndterer vi for eksempel love og anordninger, der ikke passer ind i vores kultur eller retspraksis (fx 1 Kor 14,35)? Hvad med indholdsmæssige spændinger mellem forskellige skriftsteder (sml. Luk 23,39-43 med Matt 27,44)? Hvornår bør man tage skriftsteder bogstaveligt, og hvornår vil eller må de ikke tages bogstaveligt (fx Matt 5,30; 10,34)? Hvornår må jeg gøre krav på hvilket skriftsted, der skal gælde for mit personlige liv?

Hvis Bibelen skal være en tillidsværdig vejleder for livet og ikke blot et adfærdskatalog og en orakelbog eller tjene som belæg for kirkelige eller personlige trospunkter, er det nødvendigt med omhyggelig udlægning efter principper, der har stået deres prøve. Hvor dette ikke er tilfældet, misbruges Skriften alt for let og underordnes andre interesser. Kort sagt: Bibeludlægning er nødvendig, så det skrevne ord kan tale for sig selv, og så det kan beskyttes mod fejlagtige fortolkninger.

Fordomme og forforståelse

Joh 9
Hebr 11,6

Hvilken grundholdning er forudsætning for troen på Jesus?

Baggrund

Begivenhederne i Joh 9 gør det klart, hvordan et menneskes indstilling kan være fremmede eller hindrende for troen på Jesus. Først ved den helbredte blindfødte ikke, hvem Jesus er (v. 12.25), men går alligevel på hans ord til dammen (viser tillid). På den måde opnår han overbevisningen om, at Jesus er en profet (v. 17), og derfor insisterer på, at Jesus er fra Gud (v. 33). Da Jesus til sidst åbenbarer sig som Messias, tilbedes han af den helbredte (v. 38).

På den anden side tiltager farisæernes blindhed konstant. I første omgang anerkender de nok kendsgerningen om helbredelsen (v. 15), men så sætter de pludselig spørgsmålstegn ved alt (v. 18). I det videre forløb prøver de på at fange den helbredte i modsigelser for at kunne afsløre miraklet som bedrag. På den måde gør de det klart, at de grundlæggende afviser Jesus (v. 29). Fordi de lukker øjnene for Jesus, bliver de selv blinde (v. 39) (ifølge Jon Paulien, *Das Johannesevangelium*, Lüneburg 2000, 199f.).

Til fordybelse

For evangelisten Johannes er vantro over for Jesus en følge af bevidst afvisning – altså synd. Men her bør man huske, at Jesu modstandere var troende jøder. Ateister eller medlemmer af andre religioner har i dag helt andre forudsætninger for deres tankegang. Man kan ikke bare bebrejde dem deres afvisning. For dem er det i første omgang ikke nødvendigt at forholde sig til Jesus.

Lige så lidt er de interesseret i den kendsgerning, at mennesker udlægger et skriftsted forskelligt, og den ene tager teksten mere alvorligt end den anden. Det kan endda være, at de er fortrolige med forskellige tolkningstraditioner, og hver for sig tænker og vurderer oprigtigt og konsekvent.

Til eftertanke

Hvilken respekt har jeg for den forforståelse, som kendetegner ikke-eller anderledes-troende? Hvilke fordomme påvirker mig selv, når jeg læser Bibelen? Fremmer de min forståelse af Guds ord, eller står de i vejen?

Oversættelse og interpretation

Luk 24,26-27
1 Kor 12,10; 14,26
Joh 1,38.41.42

Hvordan hjælper teksternes forfattere deres læsere hen over forståelsesforhindringer?

Med undtagelse i Lukas 24 anvendes altid en form af det græske ud-sagnsord *hermeneuein*, som alt efter sammenhængen betyder "oversætte, udlægge, tolke eller forklare". Afledt heraf er begrebet hermeneutik (se: til fordybelse).

Den åndelige nådegave at tale i tunger (sprog-gave) nævnt i Første Korintherbrev kræver *tolkning* ved nogen, der udlægger (interpreterer), hvad der siges, så man kan forstå meningen.

Johannesevangeliet henvender sig til læsere, der ikke er kendt med forholdene i Palæstina på Jesu tid. Derfor bliver den palæstinensiske jødedoms skikke *forklaret* (2,6; 11,55; 18,28; 19,40), ligeså forholdet mellem jøder og samaritanere (4,9). Især oversættes hebraiske og aramaiske fremmedord (1,38.41.42; 4,25; 9,7).

Jesus hjælper disciplene fra Emmaus til at forstå, at hans vej til korset er forudsagt i loven og profeterne (især i Salmernes Bog). På grund af hans *udlægning* læser de disse skriftsteder med helt andre øjne.

Til fordybelse

Hermeneutik er kunsten eller videnskaben om at forstå, udlægge og anvende skriftsteder. Her drejer det sig om den rette *forståelse* af det sagte, om en udlægning, der er i *overensstemmelse med* evangeliet (det vil sige tolkning eller interpretation), og en *anvendelse* af skriftsteder, der er til gavn i den enkeltes liv. Hermeneutik hjælper med at overvinde sproglige, tidsmæssige og kulturelle barrierer.

Til anvendelse

Dette gælder også for bibeloversættelser til et andet sprog end de bibelske (hebraisk, aramaisk, græsk). De adskiller sig efter, hvad de lægger vægt på: en ordret oversættelse (den resen-svaningske tradition 1606/1647) eller en meningsgivende og forståelig udgave (GT1931/NT1948, den autoriserede fra 1992, Bibelen på hverdagsdansk og helt aktuelt – Bibelen 2020) (se også: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c3/Da-bibles-history.jpg>).

Til eftertanke

Hvordan kan man for eksempel gengive og anskueliggøre begreber som *synd*, *fortabelse* og *frelse*, så også kirkefremmede kan forstå dem?

Bibel og kultur

ApG 17,16-32

**Hvor knytter Paulus an til atthenernes tænkning?
Hvordan beskriver han betydningen af Jesu lidelse og opstandelse
for sine græske tilhørere?**

Baggrund

Selv under det romerske styre var Athen – i det mindste ideelt set – forblevet det åndskulturelle centrum i den dakendte verden. I be-
gyndelsen forkyndte Paulus den Opstandne ud fra de jødiske skrifter i
synagogen. På markedspladsen mødte han nogle af Epikurs (341-270
f.Kr.) tilhængere, der mente, at verden var styret af tilfældigheder.
Derfor måtte alle søge lykken i kræfternes spil. Stoikerne (tilhængere
af Zeno, 336-264 f.Kr.) troede, at verden og livet var gennemsyret af
guddommelig fornuft. Den, der føjede sig i den uden at tvivle, ville
finde lykken og fuldendelsen. For en sikkerheds skyld tilbad atthenerne
også ukendte guder for ikke at vække deres vrede. Det tager Paulus
som anledning til at forkynde Gud som den, der åbenbarer sig i Jesus
Kristus. Selvom han selv er forpligtet på ikke at tilbede billeder, roser
han dem dog for deres fromhed, som kan aflæses på de mange altre i
byen.

I vers 28 udtrykker Paulus "troen på skabelsen over for filosoferne
på deres eget sprog (v. 28a anvender en formulering fra den stoiske
filosofi, tanken selv går tilbage til Platon. V. 28b citerer et ord af den
græske digter Aratus fra det 3. årh. f.Kr.)" (Stuttgarter Erklæringsbibel
(SEB) 1645)

Til fordybelse

Den bibelsk-teologiske hermeneutik ønsker at fremme den rette for-
ståelse på to måder: På den ene side skal evangeliets forkyndelse tales
og tænkes ind i lytternes eller læsernes respektive kultur. For eksempel
knyttede Jesus med lignelsen om Lazarus an til verdenssynet i sin hel-
leniserede omgivelse (Luk 16,19-31). På den anden side bør man, for
at forstå de gamle skrifter, gennemtænke kultur og verdensanskuelse
på tidspunktet for deres tilblivelse. For eksempel lader Esajas' hån mod
den babylonske verdenshersker sig tyde ud fra det lodret strukturerede
verdenssyn fra den tid og troen på, at guder bor på bjerge (Es 14).

Kristus – nøglen til Bibelen

Luk 24,26-27.36-47

Hvad hindrede disciplene i at se Jesus Kristus i Skriften?

Baggrund

Billedet af Messias hos de to disciple var præget af skriftsteder som Es 9 og 11 eller Sl 2 og 72. Her omtales den kommende Messias som konge, der vil udfri og frelse sit folk og skaffe fred i verden. Sl 22 kan derimod bedes af alle, der går gennem bitre lidelser. Hvem Esajas 53 taler om, forbliver uklar ud fra selve teksten (sml. ApG 8,34). Derfor er det nærliggende og forståeligt, at et folk, der har lidt og været undertrykt gennem århundreder, retter sit håb mod de messianske tekster, som taler om en fremtid med storhed og herlighed.

Jesus derimod henviste disciplene og dem, der var samlede i Jerusalem, til andre skriftsteder, som står "i Moseloven, hos profeterne og i salmerne" (v. 44). Her genspejles lidelseshistorien. På den måde opstår et andet billede af Messias, som taler om Guds hengivelse og hans egen lidelse. Nu læste disciplene disse skriftsteder med andre øjne.

Til fordybelse

Den, der læser Bibelen, kommer uvægerligt med sin egen forforståelse, der er resultatet af ens egen livshistorie, religiøse opdragelse og egne erfaringer. Det er derfor på ingen måde en selvfølge, at samtalepartnere når til samme opfattelse af et skriftsted. Det var nødvendigt for disciplene i forbindelse med deres messiasforventning at tænke radikalt anderledes. Det lykkedes, fordi de lærte at læse Skriften kristuscentreret.

Princippet om at søge Kristus i Skriften kommer ikke udefra, men kræves og praktiseres af Bibelen selv (Luk 24,27; Joh 5,39; Rom 10,4; 2 Kor 1,20; 3,12-18; Gal 3,24; Kol 1,25 til 2,3; 1 Tim 1,3-7.10).

Til eftertanke

I hvor høj grad møder jeg medkristne, som tolker visse skriftsteder anderledes, med agtelse og respekt?

Helligånden som fortolker

Joh 16,13

Hvilken hjælp til forståelse af Skriften har vi fået?

Baggrund

Versene 8-10 talte om Helligåndens gerning i verden. I versene 12-15 drejer det sig om Helligåndens virke i menigheden. *Sandheden*, som Ånden vejleder disciplene til, er åbenbaringen, som er kommet med Kristus. I denne forstand er *sandheden* åbenbaringen af Guds væsen: hans trofasthed, kærlighed og hengivenhed (Joh 14,6). Den skal menigheden trænge dybere ind i, og den skal præge menighedens adfærd, for sandheden vil leves. Da nye tider kræver ny indsigt, vil Helligånden fortolke kirkens budskab ind i den situation, menigheden er i. "I ånden og af Ånden erkender kirken, hvad der siges, gives og loves den ved Jesus. Hvor vanskelig processen til at finde frem til sandheden end måtte være, så gælder dog: Af den Ånd, der er givet os, erkender vi, at han bliver i os (1 Joh 3,24; 4,13)" (Rudolf Schnackenburg, *Das Johannesevangelium*, Leipzig 1977, 3, 156).

Til fordybelse

Helligånden påvirkede forfatterne og oplyser Bibelens læsere. Han hjælper med, at Skriften opstår, og at vi *forstår* i overensstemmelse den tid og situation, vi befinder os i. Han er den guddommelige fortolker af Skriften, som beklæder kirkens "lærerembede".

Da Helligånden gives alle troende, er alle berettiget til at læse og udlægge Bibelen. Bestræbelser på at forstå og anvende dette korrekt kræver bøn og alle metoder, der hjælper med at forstå betydningen af Bibelens ord, tanker og lære.

Til anvendelse

"Når du studerer Guds ord, så læg dine forudfattede synspunkter og dine nedarvede og tilegnede ideer til side, før du begynder. Når du læser Bibelen for at retfærdiggøre dit eget tankesæt, vil du aldrig nå frem til sandheden. Lad alt dette ligge og vend dig i ydmyghed til Herren, så du kan høre, hvad han har at sige til dig" (Ellen White, *The Youth's Instructor*, 24. juli 1902).

Udlægning til praksis

Neh 8,1-8

Hvordan prøvede Ezra at forankre Guds anordninger i folkets liv?

Baggrund

14 år før Nehemias begyndte Ezra sin gerning i Jerusalem. Man formoder, at det skete omkring år 458 f.Kr. Den første dag i den syvende måned var nytårsdagen ifølge den kultiske kalender. Den faldt ifølge vores tidsregning i oktober 445 f.Kr. Neh 8 lader sig sagligt og tidsmæssigt indordne mellem Ezra 8 og 9.

Med *bogen med Moses' lov* tænkes der på de 5 Mosebøger, der gjaldt som loven (Toraen). Ezra læste, stående på en platform, afsnit efter afsnit af loven som Guds pagt. Hos ham stod 13 levitter, der muligvis var præster, som vidner og fortolkere. Fordi loven var skrevet på hebraisk og folkesproget var aramaisk, var det nødvendigt, at levitterne oversatte mundtligt, hvad der blev læst op. Muligvis gik de så også til enkelte grupper og forklarede toraen med henblik på folks praktiske tilværelse.

Til fordybelse

Lige så meget som Bibelen vil læses personligt og tænkes ind i ens eget liv, lige så vigtigt er det også, at menigheden vejledes af mennesker, der har en faglig tilgang til Bibelen. For at modvirke ensidige konklusioner er det også nyttigt at udveksle ideer med andre kristne. For ingen kirke eller enkeltperson er beskyttet mod risikoen for fejl. Derfor er det hele tiden nødvendigt at være åben for nye informationer og ny indsigt.

Til eftertanke

"Guds ord er føde; den, der spiser deraf, vil hunge efter mere" (Martin Luther).

"Giv mig Guds bog for enhver pris! Jeg ejer den og dermed al den viden, jeg har brug for" (John Wesley).

Resumé

For at budskabet om frelsen kan forstås rigtigt, er det nødvendigt med en saglig udlægning af Bibelen.

Spørgsmål til drøftelse

Udgangspunkt

1. Hvilke overraskende eller uforståelige skikke har I mødt på jeres rejser?

Hvordan reagerede I på dem?

Supplerende spørgsmål

2. Vores forforståelse og vores fordomme har indflydelse på, hvordan vi fortolker skriftsteder.

Hvilke eksempler falder jer ind?

Joh 1,38.41.42

3. Johannes gør sig umage med at forklare begreber, så ikke-jøder kan forstå dem.

Hvordan kan man i dag forklare begreber som synd, fortabelse og frelse på en forståelig måde?

Luk 24,26-27.44-45

4. Hvilken nøgle til Bibelen ligger der i disse vers?

Neh 8,7-8
Joh 16,13

5. Enhver, der følger Jesus, kan selv læse og forstå Bibelen med Helligåndens hjælp.

Hvad kan bevare os fra fejlforklaringer?

Hvilken rolle spiller professionelle teologer i den sammenhæng?

Afslutning

6. "Vi skal tage Gud på ordet, men – for Guds skyld! – ikke tage Bibelen bogstaveligt" (Heinz Zahrnt).

Hvad synes I om denne påstand?

I hvor høj grad kan I acceptere den?

I hvor høj grad anser I den som farlig?